

Oopperaroolin työstäminen
produktiossa
Henry Purcellin *Dido ja Aeneas*

Musiikin koulutusohjelma
Musiikkipedagogi
Opinnäytetyö
26.5.2010

Salla Hangaslahti

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Musiikkipedagogi	
Tekijä Salla Hangaslahti			
Työn nimi Oopperaroolin työstäminen produktiossa Henry Purcellin <i>Dido ja Aeneas</i>			
Työn ohjaaja/ohjaajat Annu Tuovila			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 26.5.2010	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 21 + 6 + DVD	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Työn tarkoitus on ollut tarjota nuorille laulajille ja muusikoille mahdollisuus opiskella oopperan tekemistä produktiossa Henry Purcellin <i>Dido ja Aeneas</i> sekä tutkia oopperaroolin työstämistä kyseisessä produktiossa.</p> <p>Työn tekijä vastasi kollegansa kanssa koko produktiosta, johon kuului organisatorinen työ, markkinointi ja musiikillinen työ. Organisatorinen työ sisälsi työryhmän (mm. laulajat, muusikot, ohjaaja, kapellimestari) kokoamisen, harjoitusaikataulujen laatimisen, tilojen järjestämisen sekä varaamisen. Markkinointi sisälsi julisteiden ja ohjelmien teon, mainostamisen sekä lippujen ennakkomyynnin. Musiikillinen työ sisälsi kuoron valmentamisen sekä oman roolin työstämisen.</p> <p>Opinnäytetyöni koostuu DVD-tallenteesta ja kirjallisesta osiosta, jossa kuvaan production järjestämisprosessia, Henry Purcellia oopperasäveltäjänä ja omaa työskentelyäni Didon roolin parissa.</p>			
Teos/Esitys/Produktio Dvd-tallenne: Purcell: <i>Dido ja Aeneas</i>			
Säilytyspaikka Metropolia ammattikorkeakoulu kirjasto/Ruoholahti			
Avainsanat Purcell, barokki, Dido ja Aeneas, ooppera			

Degree Programme in Classical Music		Specialisation Music pedagogue
Author Salla Hangaslahti		
Title Working on an opera role in Henry Purcell's <i>Dido and Aeneas</i>		
Tutor(s) Annu Tuovila		
Type of Work Final thesis	Date 26 May 2010	Number of pages + appendices 21 + 6 + DVD
<p>ABSTRACT</p> <p>The main purpose of this project was to give young singers and musicians a chance to study making the opera "Dido and Aeneas" of Henry Purcell, and to study working on an opera role in this particular production.</p> <p>I was responsible for the whole production with my colleague. The work was divided into three segments: organization, marketing and artistic work. The organizational work included gathering the team (a.o. singers, musicians, director, conductor), organizing the rehearsal schedules and places. Marketing included making posters and programs, public relations and presale of tickets. The artistic work was to train the choir and working on my own role.</p> <p>My final thesis consists of a DVD-recording and a written work which discusses organizing the production, Henry Purcell as an opera composer and my own working on the role of Dido.</p>		
Work / Performance / Project DVD-recording: Purcell: <i>Dido and Aeneas</i>		
Place of Storage Metropolia University of Applied Sciences library/Ruoholahti		
Keywords Purcell, baroque, Dido and Aeneas, opera		

Sisältö	
1 Johdanto	1
2 <i>Dido ja Aeneas</i> - soivan opinnäytetyön vaiheet.....	2
2.1 Ideasta toteutukseen.....	3
2.2 Produktion matka musiikkiharjoituksista ensi-iltaan.....	4
2.3 Kirjallisen työn aineisto.....	5
3 Henry Purcellista ja hänen musiikistaan.....	6
3.1 Ensimmäinen englantilainen ooppera.....	6
3.2 Henry Purcellin sävellystyylistä	8
4 Karthagon kuningatar Dido - oman roolin työstäminen.....	11
4.1 Mistä aloittaa uuden roolin työstäminen	11
4.2 Didon roolin haasteet	12
4.3 Analyysia äänitteen perusteella.....	17
5 Lopuksi.....	19
Lähteet	21
LIITE 1: Juliste	
LIITE 2: Käsiohjelman sivut	
LIITE 3: DVD-tallenne	

1 Johdanto

Järjestimme opiskelutoverini kanssa kevään ja syksyn 2009 aikana Henry Purcellin oopperan *Dido ja Aeneas*. Oopperaa esitettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun päärakennuksessa Bulevardi 31:n juhlasalissa marraskuussa 2009, yhteensä kuusi esitystä. Oopperan tekemiseen osallistui noin 40 ihmistä, joista suurin osa oli Metropolia Ammattikorkeakoulun musiikinopiskelijoita.

Oopperan järjestämisen tarkoituksena oli antaa nuorille laulajille ja muusikoille mahdollisuus opiskella lisää oopperan tekemistä ja kehittyä klassisen musiikin ammattilaisena.

Lukijaa kehotan ennen lukemista katsomaan tallennuksen esityksestä, jotta tekstisisältö olisi antoisampi. Toteutettu produktio on tämän työn pohja.

Henry Purcellin *Dido ja Aeneas* edustaa 1600-luvun englantilaisen oopperan hienoimpia saavutuksia. Se on alun perin sävelletty yksityistä tyttökoulua varten, eikä ole kestoiltaan juurikaan tuntia pidempi, mutta kestää vertailua laajempiin teoksiin inhimillisten tunteiden ja intohimojen ilmaisijana. Oopperan aihe on ajaton: nainen rakastuu upseeriin ja upseeri joutuu jättämään naisen. Henry Purcell oli myös onnekas libretistinsä suhteen: moderni runoilija Nahum Tate oli mestari luomaan libreton, joka sopi kauniisti Purcellin sävelkieleen. (Harris 1987, 3.)

Oopperaa ei opi laulamaan eikä soittamaan muulla kuin tekemällä. Henry Purcellin ooppera *Dido ja Aeneas* on yksi maailman tunnetuimmista oopperoista, ja sitä esitetään paljon sekä oopperalavoilla että musiikkioppilaitoksissa. *Dido ja Aeneas* oli ehdottomasti paras ja hyödyllisin valinta soivaksi opinnäytetyöksi.

Esittelen työssäni ensiksi oopperaproduktion järjestämiseen liittyviä seikkoja. Miten produktio eteni ideasta ensi-iltaan, mitkä olivat omia vastuualueitani ja mikä oli hankalaa/palkitsevaa oopperan järjestämisessä.

Käsittelen myös säveltäjä Henry Purcellin elämää, elämäntyötä, *Dido ja Aeneas* -oopperan tarinaa ja musiikkia ja sitä, mikä merkitys kyseisellä oopperalla on ollut oopperan historiassa.

Lopuksi käsittelen omaa työskentelyäni Karthagon kuningatar Didon roolin parissa. Olen tutkinut libreton tekstin ja sävellyksen yhdessä kertomaa kieltä ja kuunnellut oman suoritukseni äänityksen lisäksi kolmea muuta keskenään erilaista levytystä selvittääkseni Purcellin *Dido ja Aeneas*-oopperan erilaisia tulkitsemistapoja.

Työni tarkoitus on valottaa oopperaproduktion matkaa ideasta ensi-iltaan, Henry Purcellin merkitystä oopperasäveltäjänä sekä Didon roolin työstämisen haasteita.

2 *Dido ja Aeneas* - soivan opinnäytetyön vaiheet

Ryhdyimme opiskelutoverini kanssa pohtimaan ideaa ”omasta oopperasta” jo keväällä 2008. Mielestämme oma koulutusohjelmamme Metropolissa ei kyennyt tarjoamaan opiskelijoilleen tarpeeksi oopperakoulutusta, joten halusimme kokeilla itse, mihin pystymme. Halusimme myös herättää julkista keskustelua Suomen musiikkioppilaitosten oopperakoulutuksen tilasta. Kaikille ei pystytä järjestämään koulutusohjelmaan kuuluvia oopperaopin-toja nykyisillä resursseilla.

2.1 Ideasta toteutukseen

Aloitimme työryhmän kokoamisesta. Solistien löytäminen oli varmasti helpoin työ koko produktiossa: tarjolla oli lukuisia laulun ammattiopiskelijoita, joilla oli palava halu päästä tekemään oopperaa. Myöhemmin muutama laulaja vaihtui toiseen, mutta solistikunta oli päällisin puolin tiedossa jo keväällä 2009.

Kuoro koottiin alustavasti jo syksyn 2008 aikana. Ensimmäiset harjoitukset pidettiin joulukuussa, ja kunnolla kuoron harjoittaminen alkoi talvella 2009. Harjoituksia oli lähes viikoittain. Oli järkevää harjoittaa kuoroa kauan ja säännöllisesti, sillä kuorolaisista suurin osa oli laulun harrastajia. Itselläni ei ole kokemusta kuoron harjoittamisesta, mutta pidin kuorolaisille stemmaharjoituksia omien kykyjeni ja osaamiseni rajoissa.

Produktion ohjaaja vaihtui kolmeen kertaan, ennen kuin "se oikea" sattui kohdalle: löysimme Metropolian esittävän taiteen koulutusohjelmassa opiskelevan nuoren naisen, jonka suuri haave oli jo pitkään ollut oopperan ohjaaminen. *Dido ja Aeneas* -produktiolla hän sai myös osan opintojaan suoritetuksi, joten paremmin emme olisi voineet ohjaajaa valita. Myös kapellimestarin löytäminen oli aikamoista taistelua. Muutamien epätoivon hetkien jälkeen ohjaaja- ja kapellimestaritalanne kuitenkin kääntyi parhain päin.

Korrepetiittoriasian halusimme alun perin hoitaa opiskelijavoimin: yritimme löytää innokasta pianistia, joka haluaisi opiskella pienen oopperan korrepetointia. Jostain syystä tällaista opiskelijaa ei löytynyt, joten saimme työhön entuudestaan tutun henkilön, joka hoitikin työnsä mallikkaasti. Harjoitusten onnistumisen kannalta tämä lienee ollutkin paras mahdollinen ratkaisu. Korrepetiittoriharjoittelijan kanssa työskentely olisi saattanut hankaloittaa muutenkin lyhyttä näyttämöharjoitusaikaamme.

Alun perin olisimme halunneet produktioomme pienen kamariokesterin, mutta koska innokkaita jousisoittajia tuntui olevan niin vähän, päädyimme lopulta kvartettiin ja cembaloon. Kvartetti riitti erittäin hyvin kamarioopperan tarpeisiin ja Bulevardin juhlasalin akustiikka palveli sitä erinomaisesti.

Valitsimme partituuriksi Novellon painoksen vuodelta 1974, jonka ovat toimittaneet Margaret Laurie ja Thurston Dart. Päädyimme kyseiseen partituuriin siitä syystä, että se oli

pienoispartituuri, eli koko orkesteri pystyisi tarvittaessa soittamaan samasta nuotista. Lisäksi kyseistä partituuria olin kuullut suositeltavan.

Värikkäiden vaiheiden jälkeen työryhmäämme kuului lopulta kapellimestari Pekka Haapasalo, ohjaajana esittävän taiteen koulutusohjelmassa Metropoliasissa opiskeleva Maisa Tikka ja korrepetiittori Joonas Eloranta. Orkesterin muodostivat kaksi viulistia, alttoviulisti, sellisti ja cembalisti, kaikki Metropolian opiskelijoita. Solisteina toimi muutamaa ulkopuolista lukuunottamatta iso joukko Metropolian laulunopiskelijoita: teimme oopperan kaksoismiehityksellä, ja Didon ja Belindan rooleissa oli kummassakin kolme laulajaa. Lisäksi saimme mukaan valomiehen ja kaksi ammattitanssijaa sekä innokkaan joukon enimmäkseen koulun ulkopuolisia kuorolaisia, jotka koulutimme itse. Yhteensä teosta oli siis tekevässä hieman yli 40 ihmistä.

2.2 Produktion matka musiikkiharjoituksista ensi-iltaan

Aikataulumme oli hyvin tiukka. Solisteille oli annettu tehtäväksi opiskella omat osat omien pianistensa kanssa mahdollisimman hyvin ennen musiikkiharjoitusten alkua. Näyttämöharjoitusten oli määrä alkaa lokakuun alussa 2009, joten musiikkiharjoituksille luonnollisesti oli tarjolla vain syyskuu. Harjoitusten aikataulutusta hankaloitti myös samanaikaisesti työn alla ollut Metropolian koulutusohjelman oopperaproduktio, jossa oli mukana paljon Dido-projektiin osallistuvia. Saimme kuitenkin sovittua viidet musiikkiharjoitukset, jotka kutakuinkin riittivät teoksen musiikilliseen harjoittamiseen.

Oma päävastuuni produktiossa oli organisointi: aikataulutukset erilaisille harjoituksille (musiikkiharjoitukset, orkesteriharjoitukset, näyttämöharjoitukset) ja niille tehtävät tilavauokset. Tein myös oopperan julisteen ja käsiohjelmat.

Hankalinta organisoimisessa oli useamman kymmenen ihmisen sovittaminen yhteen paikkaan samanaikaisesti. Välillä se tuntui jopa mahdottomalta tehtävältä. Aivan liian usein harjoituksista olikin poissa väkeä. Tuplamiehitys auttoi jonkin verran: ainakin solisteista melkein aina jokaista roolia oli yksi laulaja paikalla. Kuoro oli harvemmin täysilukuinen. Aikataulujen sovittamiseen tarvittiin todellista kärsivällisyyttä, järjestelytaitoja sekä kaikki diplomatian keinot. Tein ainakin kolme erilaista aikataulusuunnitelmaa näyttämöharjoituksille, ennen kuin tarpeeksi suuri osa osallistujista oli tyytyväisiä. Minun oli myös pakko pystyä käsittelemään erilaisia konflikteja: jos pinna petti muilla, olin minä se, jonka oli

pakko pitää omansa kasassa. Tämä oli välillä erittäin vaikeaa, sillä totta kai olin se ihminen, johon kaikki kiukku purettiin, vaan luulen, että opin näin kuitenkin myös paljon ihmisten kanssa työskentelystä.

Näyttämöharjoituksia meillä oli neljän viikon ajan, mikä on varsin lyhyt aika opiskelijaprojektia ajatellen. Ensi-iltaa lähestyttiin hermostuneissa mielentiloissa: kenraaleita oli miehitysten määrästä johtuen kolme, ja vasta viimeiseen niistä antoi ohjaaja luvan päästää yleisöä katsomaan.

Oopperan tuottamisesta minulla ei ollut minkäänlaista kokemusta. Siitä huolimatta, kiitos internetin ja erilaisten verkkoyhteisöjen, saimme jokaiseen näytökseen kunnolla katsojia. Ooppera sai katsojilta paljon hyvää, jopa positiivisesti yllättyneitä palautetta, ja koen onnistuneemme hankkeessamme erinomaisesti.

Ensi-illat sujuivat kommelluksitta, kuten muutkin esitykset. Onnistumisen tuomaa ylpeyttä on vaikea kuvailla.

2.3 Kirjallisen työn aineisto

Kirjallista työtä varten etsin aineistoa internetistä mm. IIMP-tietokannasta. Helpompaa minulle kuitenkin oli marssia suoraan kirjastoon, josta löysinkin nopeasti ilman minkäänlaista tietokoneen äärellä istumista monta kirjaa Henry Purcellista ja *Dido ja Aeneas* -oopperasta. Näistä valitsin muutaman käyttötarkoitukseeni sopivan teoksen, kuten Ellen T. Harrisin vuonna 1987 kirjoittaman kirjan "Henry Purcell's Dido and Aeneas" ja Margaret Cambellin Purcellia ja hänen aikaansa kuvaavan kirjan "Henry Purcell, Glory of his Age" vuodelta 1993.

Internetistä löysin kuitenkin muutaman kiinnostavan artikkelin, joista oli apua kirjalliseen työhöni. Tärkeimmiksi hakusanoiksi osoittautuivat "Henry Purcell" sekä "Dido ja Aeneas"/"Dido and Aeneas". Myös hakusanasta "barokki" tai "baroque" oli hyötyä. Tiedonhaussa minulla olisi paljon opittavaa, sen verran hankalalta tuntui löytää verkosta aineistoa opinnäytetyötä varten.

3 Henry Purcellista ja hänen musiikistaan

Säveltäjä Henry Purcell syntyi 1659 ja kuoli 1695 Westminsterissä, Lontoossa (Henry Purcell 2008). Häntä pidetään yhtenä barokin ajan merkittävimmistä säveltäjistä Bachin ja Händelin rinnalla.

Musiikillisen uransa Purcell aloitti kuoropoikana (Battá 1999, 492). Hänen kerrotaan aloittaneen säveltämisen jo 9-vuotiaana, mutta ensimmäinen meidän päiviimme säilynyt sävellys "Oodi kuninkaan syntymäpäiville" on vuodelta 1670. Sävellystä Purcell opiskeli mm. Henry Cooken (1616-1672) ja John Blowin (1649-1708) johdolla (Henry Purcell 2008). Vuonna 1677 hänestä tuli kuninkaallisen viuluyhtyeen säveltäjä, ja 1683 hänet nimitettiin hovisäveltäjäksi. Purcell sävelsi kantaatteja, juhlamusiikkia, kamarimusiikkia ja näyttämömusiikkia, ja sai suurta arvostusta osakseen Englannin kuninkailta Kaarle II:lta ja Wilhelm III:lta. Purcell ehti lyhyen elämänsä aikana toimia kolmen eri kuninkaan alaisuudessa, ja hän jätti jälkeensä erittäin laajan tuotannon (Battá 1999, 492).

Purcellin kuolinsyystä ei ole varmaa tietoa. Legenda kertoo, että Purcell tuli humaltuneena kotiin, ja vihainen vaimo lukitsi hänet oven ulkopuolelle niin, että säveltäjä menehtyi kylmyyteen. Perimätiedon mukaan sää oli tuohon aikaan kuitenkin leuto. Varsinaiseksi kuolinsyyksi on epäilty tuberkuloosia. (Campbell 1993, 236.)

3.1 Ensimmäinen englantilainen ooppera

Dido ja Aeneas on tarina Karthagon kuningattaresta Didosta, troijalaisesta prinssistä Aeneasta, ja heidän onnettomasta rakkaudestaan. Oopperan synnystä tiedetään melko vähän. Libretto (kirjoittanut Nahum Tate) on valmistunut poliittisesti tapahtumarikkaana vuonna 1689, jolloin Kaarle II kuoli, katolinen Jaakko II syöstiin vallasta ja protestanttinen kuningaspari Wilhelm ja Maria kruunattiin uusiksi hallitsijoiksi. On mahdollista, että ooppera on sävelletty kuningasparin kruunajaisiin tai kuninkaan syntymäpäivän kunniaksi (Battá 1999, 496). *Dido ja Aeneas* on Purcellin ainoa varsinainen ooppera, ja se on alun perin kirjoitettu erästä Chelseassa sijainnutta tyttökoulua varten. Teos on hyvin pienimuotoinen, sen dialogi on vapaamuotoisia yksinlauluja, ja musiikki on muodoltaan ja harmonialtaan selkeästi jäsenneltyä. Pienimuotoisuudesta huolimatta Didon aarioissa ja jatkuvasti toistuvassa basso-ostinatossa on lupautta paljon suuremmastakin teoksesta, ja kaiken kaikk-

aan *Dido ja Aeneas* merkitsi englantilaisen oopperan läpimurtoa. Ikävä kyllä Purcell ei jatkanut varsinaisten oopperoiden säveltämistä (Bacon 1995, 114-115). Jälkeenpäin Henry Purcell on kuitenkin säveltänyt myös ns. "puolioopperoita", kuten *King Arthur* (1691) ja *The Fairy-Queen* (1692) (Purcell 2010).

Oopperassa Karthagon kuningatar Dido on rakastunut troijalaiseen prinssiin Aeneakseen, joka piileskelee palatsissa, sillä hänet on Troijassa syösty vallasta. Dido aavistelee pahaa eikä uskalla kertoa tunteistaan muille. Jupiter onkin käskenyt Aeneasta menemään Italiaan ja perustamaan sinne uuden valtakunnan. Velho suunnittelee Didon tuhoa. Hän kokoaa noidat avukseen, pukeutuu jumalien sanansaattajaksi, Merkuriukseksi, nostattaa myrskyn ja lähtee muistuttamaan Aeneasta tälle annetusta tehtävästä. Noitien aiheuttama myrsky yllättää metsästysretkellä Didon ja Aeneaksen sekä heidän seurueensa, ja joukko hajoaa. Aeneas jää yksin, jolloin vale-Merkurius ilmestyy hänelle vannottaen häntä noudattamaan Jupiterin käskyä. Epätoivon täyttämä Aeneas myöntyy, eihän hän voi uhmata mahtavaa jumalaa. Velho ja noidat seuraavat riemuissaan Aeneaksen lähtöä satamassa ja suunnittelevat jo Karthagon polttamista ja Troijan upottamista mereen. Palatsissa Dido itkee julmaa kohtaloaan, kun Aeneas yhtäkkiä ilmestyykin rakastettunsa luokse Jupiterin käskyä uhmaten. Dido ajaa miehen pois ja riistää itseltään hengen.

Didon ja Aeneaksen sekä velhon ja kahden noidan lisäksi oopperan henkilöihin kuuluvat Didon sisar Belinda, Toinen nainen (ilmeisesti hovinainen, palvelija), Velhon henki ja merimies. Kaikki roolit on alun perin kirjoitettu sopraanoille, paitsi Velho ja Velhon henki mezzosopraanoille ja Aeneas tenorille. Nykyään kuitenkin Didoa laulaa useimmiten korkea lyyrinen mezzosopraano, merimiestä lyyrinen kevytääninen tenori ja Aeneasta korkea lyyrinen baritoni (Holland, 2002). On myös olemassa levytys, jossa vale-Merkuriuksen eli hengen roolin laulaa sama sopraano kuin joka laulaa Belindan, mikä onkin todella mielenkiintoista. Onko ohjaaja halunnut kertoa jotain sillä, että Aeneaksen pois ajava hahmo laulaa Didon uskotun sisaren äänellä? Myös muita mielenkiintoisia äänityyppivalintoja löytyy eri levytyksistä. Esimerkiksi englantilainen sopraano Emma Kirkby on levyttänyt sekä Didon (Purcell 1981) että Belindan (Purcell 1994) roolit, ja bassobaritoni David Thomas sekä Aeneaan (Purcell 1981) että Velhon (Purcell 1994) roolit.

Ohjaajan näkemys oopperan hahmojen karaktereista vaikuttanee siihen, millaiset äänityypit valitaan mihinkin rooliin. Esimerkiksi se, millaisena naisena ohjaaja näkee kuningatar Didon, vaikuttanee siihen, laulaako roolin mezzo vai sopraano. Mitä syvempi ääni, sitä

traagisempi nainen, ja mitä lyyrisempi ja kirkkaampi ääni, sitä ylevämpi kuningatar? Barokkiaariat usein istuvat sellaisilla alueilla, joita on useampien äänityyppien helppoa laulaa, eikä lyyrisen mezzon ja tuhdimpiäänisen sopraanon äänen istuvuusalueessa ole todellisuudessa kovinkaan suurta eroa. Pitää kuitenkin muistaa, että Purcellin ajan äänenkäytön ihanne poikkesi ehkä huomattavastikin nykyisestä klassisesta äänenmuodostuksesta. Kaikki Purcellin ajan naislaulajat kutsuivat itseään sopraanoiksi, eli mezzosopraanon käsitettä englantilaisessa vokaalimusiikissa ei vielä tuolloin ollut olemassakaan (Holland 2002).

Vaikka *Dido ja Aeneas* on onneton rakkaustarina, sitä voidaan libreton valmistusvuoden tapahtumien takia pitää myös poliittisena metaforana. Nahum Tate kirjoitti libreton *Aeneas*-eepoksen 4. laulun sekä oman teoksensa *Brutus of Alba or the Enchanted Lovers*. Teos on syntynyt vuonna 1686, ja siinä runoilija viittasi selvästi Jaakko II:een. Näin ollen Aeneas, eli runon Jaakko II, tekee noitien (tuohon aikaan noidat symboloivat usein katolilaisia) juonittelujen takia väärää ratkaisuja ja jättää lopulta Didon eli Britannian kansan. Tästä on kuitenkin kiistelty, sillä Jaakko II oli itsekkin katolinen. Yksi vertauskuvaan vaikuttanut historiallinen tekijä voisi kuitenkin olla se, että Jaakko II pakeni Italiaan ja eli Roomassa, sillä Aeneas meni Italiaan ja perusti Rooman (Battá 1999, 496-497).

Dido ja Aeneas on edelleen erittäin suosittu ooppera ja sitä esitetään jatkuvasti ympäri maailmaa. Se kuuluu musiikkioppilaitosten vakio-ohjelmistoon: onhan se alunperinkin sävelletty tyttökoulun tarpeisiin. Ooppera on tarpeeksi lyhyt, ja siinä on useita rooleja eri tasoille laulajille. Juoni on selkeä ja mahdollistaa suuren tunneskaalan ilmaisemisen. Siis mainio mahdollisuus alan opiskelijoille harjoitella oopperan tekemistä. *Dido ja Aeneas* on suuri ooppera pienissä raameissa!

3.2 Henry Purcellin sävellystyylistä

Affektio pillä tarkoitetaan 1600-1700-luvuilla vaalittua musiikineesteettistä näkemystä, jonka mukaan musiikin katsottiin ilmentävän selvästi muotoiltuja ja rajattuja tunnesisältöjä. Ns. "figuuriopin" mukaan affektit muodostettiin tarkkaan määritellysti intervallien, sävellajien, melodiahahmojen ym. karaktäreista. Pienin intervallein ilmaistiin viehättävyyttä, surullisuutta tai sulokkuutta. Lyhyin nuottiarvoin, hyppyn ja kuvioin, joissa toinen nuottiarvo on pisteellinen, ilmaistiin iloa ja terhakkuutta. Pitkät pisteelliset nuotit ilmaisivat pateettisuutta ja vakavuutta. (Kaurinkoski, Nieminen & Virtamo 1978, 36-37.)

Henry Purcell loi oman yksilöllisen sävellystyylinsä englantilaisen ja ulkomaisen (Italia ja Ranska) musiikin eri piirteiden ja vaikutusten kautta (Palisca 1991, 308). Purcellin musiikille ovat tyypillisiä toistuvat basso-ostinatot (ns. "groundit"), dissonanssit ja melismat erilaisten tunnetilojen tulkkeina. Basso-ostinato kiertää esimerkiksi Didon aarioissa uudelleen ja uudelleen muuttumattomana, kun taas harmonia sen päällä muuttuu ja kehittyy. Erilaisia melismoja Purcell käyttää "maalatakseen kuvia" lauseista ja sanoista: esimerkiksi Didon resitatiiveissa sana "storm" (myrsky) on aina sävelletty juoksutukseksi, joka luo selvän assosiaation sanasisältöön. Korostetut dissonanssit pidätyksillä ja appoggiaturilla taas kuvaavat huokauksia ja valituksia. Näitä löytyy sävellettynä esimerkiksi sanoille "soft" (herkkä/säyseä) ("Dido and Aeneas" by Henry Purcell 2010.) ja "woe" (murhe). Dissonansseilla korostetaan myös muita tunnetiloja, esimerkiksi sanalla "strong" (vahva) Belindan resitatiivissa oopperan alkupuolella on alhaalta päin tuleva appoggiatura. Italialaiset vaikutteet näkyvät Purcellin musiikissa erityisesti särmikkäissä tekstin rytmityksissä, akcenteissa, trilleissä, portamentoissa ja muissa kuvioinneissa (Palisca 1991, 251).

Ellen T. Harris käsittelee kirjassaan "Henry Purcell's Dido and Aeneas" Henry Purcellin tapaa käyttää sävellajeja oopperassaan. Perinteisen 1600-luvun englantilaisen musiikkiteatterin tapaan myös Purcell sävelsi eri näytökset tarkkaan harkitusti eri sävellajeihin. *Dido ja Aeneas* -oopperan ensimmäinen näytös alkaa c-mollissa, jonka on tarkoitus edustaa Didon emotionaalista tilaa, murhetta. Sävellaji, kuten Didon tunnetilakin, on luonteeltaan pelkistetyn yksinkertainen, keskeytymätön, koruton. Sävellaji muuttuu c-mollista C-duuriin, kun Dido alkaa myöntyä omille tunteilleen Belindan ja Hovinaisen laulaessa duetto "Fear no danger to ensue..". Aeneas saapuu vakuuttamaan rakkauttaan Didolle, jolloin sävellaji muuttuu aluksi dominanttisävellajiksi eli G-duuriksi päättyen e-molliin. Kuoron viekoittelevan laulun "Cupid only throws the dart.." (edelleen e-molli), jatkaa Aeneas vielä e-mollista palatakseen G-duuriin, joka ilmaisee selvästi rohkaisua Didolle. Sävellaji palaa C-duuriksi Belindan aarialla "Pursue thy conquest, Love" kuvaamaan parin keskinäistä rakkautta. Näytös pysyy C-duurissa loppuun saakka.

Toinen näytös, joka esittelee Velhon ja noidat, alkaa f-mollissa. Velho kutsuu noitia pahantekoon, ja noitien saapuessa sävellaji muuttuu F-duuriksi. Velho kertoo aikeistaan tuhota Karthagon kuningatar taas f-mollissa, johon kuoro vastaa naurulla dominanttisävellajista eli C-duurista. Noidat vastaavat F-duurista, jossa pysytään resitatiivien ja toisen naurukuoron ajan, kunnes siirrytään rinnakkaissävellajiin d-molliin noitien duetossa "But ere we this perform..", jossa suunnitellaan Didon metsästysretken pilaaminen. Noitakuoron

valmistellessa taikaansa siirrytään d-mollista takaisin F-duuriin, jossa myös on näytöksen lopun "Raivotarten tanssi".

Toisen näytöksen toisessa, eli metsästyskohtauksessa, ollaan lempeän surumielisessä d-mollissa, joka viittaa edellisen kohtauksen pahan taian tekemiseen. D-molli pysyy läpi Belindan ja Hovinaisen aarioiden aina siihen saakka, kunnes Dido huomaa taivaan täyttyvän myrskypilvistä. Tuolloin sävellaji muuttuu d-mollista D-duuriin, joka kestää siihen saakka, kunnes metsästysretkeläiset pääsevät kiirehtimään turvaan ja Aeneas jää yksin. Henki ilmestyy Aeneaalle, jolloin ollaankin yhtäkkiä a-mollissa. A-molli kestää yksinkertaisen synkkänä kohtauksen loppuun saakka, mikä onkin mielenkiintoista. A-molli ei varsinaisesti kuulu D-duuriin eikä -mollinkaan, joten kohtauksen loppuessa tällaiseen epätodennäköiseen sävellajiin sillä täytyy olla oma merkityksensä. Sävellaji saattaa kuvata esimerkiksi Aeneaan ulkopuolisuutta tai rakastavaisten kohtalon lopullisuutta. Ensimmäisen näytöksen e-mollihan on myös hieman ympäristöstään poikkeava sävellaji, joten Aeneas pidetään sävellyskielessä koko ajan ikään kuin ulkopuolisena.

Kolmas kohtaus alkaa kepeän iloisessa B-duurissa. Aeneaksen merimiehet ovat iloisissa tunnelmissa valmiina lähtöön. Noidat saapuvat juhlimaan juonensa toimimista. B-duuri pysyy häiritsemättömänä ja muuttumattomana kohtauksen loppuun saakka.

Viimeinen kohtaus Didon palatsissa on suora siirtymä B-duurin rinnakkaissävellajiin g-molliin. Tässäkään kohtauksessa ei ole poikkeamaa sävellajista. Didon kohtalo on sävelletty sinetöidyksi jo kohtauksen alusta alkaen.

Oopperassa jokainen sävellaji edustaa tiettyä toimintaa. C-molli kuvastaa Didon kärsimystä ja murhetta, B-duuri Velhon menestystä ja g-molli Didon kuolemaa. F-mollin ja F-duurin, sekä d-mollin ja D-duurin vaihtelut taas kuvastavat juonittelua Didon pään menoksi. (Harris 1987, 69-75.)

4 Karthagon kuningatar Dido - oman roolin työstäminen

Didon rooli oli ensimmäinen kokonaan näyttämölle asti valmistamani oopperarooli. Lisäksi Didon laulaminen oli minulle myös ensimmäinen kerta, kun lauloin oopperaroolia kamariorkesterin säestyksellä. Aikaisemmin olen laulanut oopperaa vain pianosäestyksellä. Didon roolin työstäminen onkin ollut ammattiopintojeni yksi tärkeimmistä kulmakivistä.

4.1 Mistä aloittaa uuden roolin työstäminen

Aivan ensimmäinen asia, joka roolityötä varten on tehtävä, on tekstiin tutustuminen. Käänsin suomeksi itse koko teoksen, en pelkästään omaa rooliani. Vanhan englanninkielien sanojen merkistysten löytäminen oli hankalaa, mutta onnistuin silti käännoksessäni lähes kokonaan ilman ulkopuolista apua. Tarkistin lopuksi valmiista käännetystä libretosta, olinko löytänyt oikeat merkitykset.

Tekstin ymmärtämisen, tarinan tuntemisen ja sisäistämisen lisäksi täytyi tutustua tarinan taustoihin. Miten ollaan tultu tähän tilanteeseen? Miksi kuningatar Dido aloittaa ensimmäisen aariansa "Ah Belinda" kertomalla sisarelleen, kuinka tuskissaan hän on (Purcell 1974, 6-8)? Mistä Hovinainen oikeastaan kertoo tarinaansa omassa aariassaan "Oft she visits this lone mountain" oopperan toisessa näytöksessä (Purcell 1974, 44-46)? Miksi Dido ajaa mielensä muuttaneen Aeneaan pois duetossa "Let Jove say what he please.." (Purcell 1974, 68-69) ja surmaa itsensä kuuluisassa aariassa "When I am laid" (Purcell 1974, 70-72)?

Tärkeä asia Didon roolia laulavalle on tietää, että Didon entinen aviomies on kuollut, ja että Dido on vannonut valan, ettei enää rakastu toiseen mieheen. Dido on myös epäileväinen Aeneaan uskollisuuden suhteen. Jumalattaret Juno ja Venus ovat kuitenkin suosiolisia ja antavat Didon ja Aeneaan suhteen kehittyä: myrskyn iskiessä metsästysretkellä Didon ja Aeneaan on määrä mennä suojaan luolaan, jossa heidän rakkautensa on täyttyvä. Suunnitelman pilaa kuitenkin Jupiter, joka lähettää Merkuriuksen muistuttamaan Aeneasta tämän tehtävästä etsiä Rooma. Epäilyksilleen tukea saanut, petetty Dido ajaa Aeneaan pois ja surmaa itsensä tämän miekalla. (Harris 1987, 11.)

Tekstiin ja tarinaan tutustumisen jälkeen tarkistin, että lausun englantia oikein. Harjoitin roolia puhumalla repliikkejä mahdollisimman paljon. Vaikeimmat vanhat englantilaiset sanat oli tarkistettava asiantuntijoilta varmuuden vuoksi.

Vasta tekstin lausumisen sujuttua moitteettomasti oli aika siirtyä tutustumaan musiikkiin. Kuuntelin levyltä kolmea erilaista versiota saadakseni perspektiiviä lähinnä siihen, minkälaiset äänet ja äänenkäyttötavat voivat Didoa tulkita. Ensimmäisessä versiossa (Purcell 1981) Didon roolia lauloi sopraano Emma Kirkby, joka on ääneltään hyvinkin lyyrinen. En olisi ensimmäisenä keksinyt, että juuri hän laulaisi Didoa: enemmänkin hänen äänestään tulee mieleen Didon sisar Belinda. Kirkbyn tulkinta on hienoa ja koskettavaa, mutta henkilökohtaisesti kaipaan Didon äänelle enemmän syvyyttä.

Toisessa levytyksessä (Purcell 1994) Emma Kirkby todellakin laulaa Belindaa, ja Didon roolissa on sopraano Catherine Bott. Tässä vaiheessa minulle tuli sellainen olo, että olisi mukava kuunnella Didoa oman äänityyppini edustajan, eli lyyrisen mezzosopraanon esittämänä. Lainasin ystävältäni levytyksen (Purcell 2003), jossa oli Didona Susan Graham. Grahamin laulu ja tulkinta antoivat minulle hyvän tuntuman siihen, kuinka eri tavalla Didon rooli soi mezzosopraanon kuin sopraanon laulamana. Kyseisessä levytyksessä mielenkiintoista oli myös se, että Aeneasta todellakin lauloi tenori, vaikka enimmäkseen olen levytyksissä törmännyt baritoni-Aeneaksiin.

Näiden pohjatöiden jälkeen aloitin roolin istutuksen omaan instrumenttiini.

4.2 Didon roolin haasteet

Aluksi minun oli erittäin hankalaa saada korkealla lepäävää roolia istumaan instrumenttiini, mutta luottamalla hyvään tekniikkaan roolin laulaminen lähti vähitellen sujumaan. Kävinkin ennen musiikkiharjoituksia roolin läpi muutaman kerran huolellisesti laulunopettajani kanssa. Aarioita tuli laulettua enemmänkin laulutunneilla.

Omaa henkilökohtaista harjoitteluani tärkeämmäksi koin musiikkiharjoitukset niiden pienestä määrästä huolimatta. Sain kapellimestarilta hyviä ohjeita erilaisten appoggiaturien ja koristeluiden tekemiseen, joita ei ollut valmiiksi sävelletty. Barokkimusiikin esittämiseen hän kuuluu, että laulaja tulkitsee itse teosta omilla koristeluilla. En ole opiskellut barokkimusiikin koristelua enkä esittämiskäytäntöjä itse juuri ollenkaan, joten kapellimestarin apu

tässä kohtaa oli enemmän kuin paikallaan. Musiikillisen tekemisen kautta roolin istutus instrumenttiin on huomattavasti helpompaa kuin jos vain yrittäisi ratkaista asioita pelkän lauluteknisen lähestymistavan kautta.

Didon rooli ei ole kestoaltaan kovinkaan pitkä, mutta se on äänenkäytöllisesti silti hyvinkin vaativa. Tämä on myös äänityyppikysymys: virityksen ollessa nykyinen 440Hz rooli istuu paikoitellen hyvinkin ylhäällä mezzosopraanolle. Didon ensimmäisessä aariassa "Ah Belinda" tessitura ei ole vielä kovin korkea, vaikkakin jo tahdeissa 11-14 (Purcell 1974, 6) kiviin jo keskialueen ylätuntumaan eli ns. ylimenoalueelle. Sopraanolle tämä alue jää vielä *passaggion* alle, joten istuvuus on huomattavasti mukavampi.

Esimerkki 1: *Dido ja Aeneas*, tahdit 12-16

The image shows a musical score for the aria "Ah Belinda" from the opera "Dido and Aeneas" by Henry Purcell. The score is for measures 12-16. It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is in G minor and 3/4 time. It begins with a forte (f) dynamic and a half note G4, followed by a melodic phrase. The piano accompaniment provides harmonic support with chords and moving lines. The lyrics are: "lin - da, I am press'd With tor - ment not to be con-".

Mikäli viritys olisi ollut produktiossamme 415, olisi istuvuus ollut hyvinkin paljon miellyttävämpi. Tätä mieltä olivat myös muiden roolien laulajat.

Didon ensimmäisistä resitatiiviosista "Mine admits of no revealing.." (Purcell 1974, 9) alkaen tessitura istuu jatkuvasti hyvinkin ylhäällä. Kaksiviivaiselle g:lle on venyttävä kerta toisensa jälkeen. Asiaa hankaloittavat vielä entisestään erilaiset tyylinmukaiset appogiaturat ja pidätykset, joita on painotettava aina varsinaista soinnun ääntä enemmän. Erityisen hankalana kohtana voidaan mainita tahtien 22-23 hidas venytys ylöspäin kohti kaksiviivaista g:tä "But ah! but ah! I fear..." (Purcell 1974, 12-13). Tällaisella alueella diminuendojen tekeminen ja appogiaturien korostaminen ylöspäisellä kululla on teknisesti hyvin haastavaa. Tarvittiin hyvin herkkää ja instrumentaalista otetta sekä emotionaalista uskallusta äänenkäyttöön, jotta sain kohdan onnistumaan. Usein lauluteknilliset ongelmat ratkeavat ilmaisullisin keinoin, kuten tässäkin tapauksessa.

Esimerkki 2: *Dido ja Aeneas*, taudit 21-23

soft, so sen - si-ble my breast, But ah! but ahl — I fear I

Didon rooli käsittää myös paljon kuviolaulua, mikä minulle henkilökohtaisesti on erittäin haasteellista. Esimerkiksi Didon resitatiivissa "Whence could so much virtue spring?.." (Purcell 1974, 10-11), jossa kuningatar puhuu ylistävästi Aeneaksesta, Purcell on värittänyt sanoja "storms" (myrskyt) tahtissa 2, "valour" (urhoollisuus) tahteissa 4-5 ja "fierce" (raivoisa) tahtissa 8 juoksutuksilla, joita minun oli alkuun hankala saada kulkemaan. Asia helpottui huomattavasti taas emotionaalisen tulkitsemisen kautta: miksi ja miten Purcell on koristellut juuri nämä sanat? Lauluteknisesti kuvioiden laulamista tulee muutenkin lähestyä kuvioittain, ei äänittäin. Yksi ornamentti on yksi asia, yksi affekti. Se voi olla nauрахdus tai nyhkyisy, asiayhteydestä riippuen. Sanoille "storms" ja "fierce" pyrin löytämään jännittyneen kiihtynyttä affektia, "valour":ille taas onnellisesti hersyvää, sanan kohdetta ylistävää. Sanan paino on myös muistettava kuviota laulettaessa. Jos sanan paino on ensimmäisellä tavulla, on myös kuvion paino sillä ja siitä on liikuttava eteenpäin kohti seuraavaa painollista tavua.

Esimerkki 3: *Dido ja Aeneas*, tahti 2

What storms,

Hankalin kuviolaulamisen kohta oli metsästyskohtauksessa, jossa Didolla on laulettavanaan yksi ainoa lause "The skies are clouded: hark! how thunder rends the mountain oaks asunder!" tahdeissa 5-8 (Laurie & Dart 1974, 47). Ornamentti on kirjoitettu sanalle "thunder" (ukkonen) ja se kipuaa ylös kaksiviivaiselle g:lle asti, josta on tultava vielä lujaa alas yksiviivaiselle d:lle. Lause jatkuu vielä tästäkin. Oli hankalaa saada koko lause soimaan. Pyrin ajamaan itseni mahdollisimman suuren kauhistuneisuuden tilaan, jotta lauseen laulaminen ei olisi mennyt peläksi hankalan paikan suorittamiseksi. Fraseerauksen ajatteleminen matkaksi sanalta "thunder" sanalle "asunder" helpotti myös. En tullut näin ollen myöskään keskittyneeksi ornamentin jokaisen äänen erikseen laulamiseen.

Esimerkki 4: *Dido ja Aeneas*, tahdit 7-8

The image shows a musical score for a scene from *Dido and Aeneas*. It consists of two systems of music. The first system features a vocal line on a single staff with a forte (*f*) dynamic marking. The lyrics are "hark! how thun - - - der". Below the vocal line is a piano accompaniment with a "Cont." (continuo) marking. The second system continues the vocal line with the lyrics "Rends the moun-tain oaks a - sun - der!". The piano accompaniment continues below. The score is written in a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C).

Fraseraus on oma haasteensa. Barokkimusiikkia tulee laulaa instrumentaalisesti, eli äänen tulee soljua eteenpäin soittimen omaisesti. Tähän äänen virtaan on saatava teksti istumaan puheenomaisesti. Virityksen ollessa 440Hz fraseeraaminen tuntui vielä entistäkin hankalammalta. Paras ratkaisu ongelmaan oli tekstin puhuminen legatossa: oli löydettävä puheen ja sanojen rytmit. Kun legatolinjan ja puheen luonnollisuuden löysi, istui äänikin luontevammin siihen rekisteriin, mitä milloinkin vaadittiin.

Viimeinen kohtaus (Purcell 1974, 65-72) on haastava dramaattisuutensa ja sitä kautta raskautensa vuoksi. Etenkin kohtauksen alun tahdit 4-10 tuottivat hankaluuksia: ensimmäisissä harjoituksissa en vielä jaksanut laulaa kaksiviivaiselle g:lle yhä uudestaan ja uudestaan. Harjoitusten edetessä kehoni kantokyky kuitenkin kasvoi, eikä näytöksissä ongelma tuntunut enää niin suurelta. Näyttämöllisen työskentelyn kautta Didon raivon, epätoivon ja surun löytäminen omasta tunnemuistista syvensivät tekstin ja äänen istuvuutta kehossa, jolloin ylös venyminenkin helpottui.

Esimerkki 5: *Dido ja Aeneas*, tahdit 5-12

heaven I will complain; To earth and heaven why do I call? Earth and

heaven conspire my fall. To Fate I sue, of other means be-reft, The only

Didon henkilöhaamon ja sieluntilan löytäminen oli haasteellista. Olen näyttelijänä enemmän komedienne kuin tragedienne: minulle on paljon helpompaa heittäytyä lavalla peliksi, kuin vakavaksi hahmoksi. Toisaalta minun oli huomattavasti helpompaa tulkita viimeisen näytöksen luovuttanutta ja kaikkensa menettänyttä kuin alkupuolen apaattista Didoa. Suurempia ja selkeämpiä tunteita on helpompi tulkita kuin epävarmoja ja häilyviä.

4.3 Analyysia äänitteen perusteella

Veljeni kuvasi toisen omista näytöksistäni. DVD-tallenne on kuvalaadultaan hieman suttuinen (johtunee enimmäkseen hämärästä valaistuksesta), mutta äänenlaadultaan oikein edustuskelpoinen.

Ensimmäistä kertaa äänitettä katsoessani ja kuunnellessani yllätyin positiivisesti omasta suorituksestani muutamasta ääniteknisestä ongelmasta huolimatta. Ääneni soi varsin hyvin ja tekstin selkeys ja fraseeraus ovat kuta kuinkin kohdallaan. Parantamisen varaa toki on aina, mutta olosuhteet huomioon ottaen (organisaattorin työni vei roolityöskentelyyn keskittymiseltäni aikaa) olen erittäin tyytyväinen suoritukseeni.

Didon osuus alkaa aarialla "Ah Belinda" (DVD-tallenne, 03:20), joka on hidas ja täynnä murhetta. Muistan, kuinka minua alussa ahdisti kipuaminen keskialueen ylätuntumaan, joten ääneni soiminen varsinkin tahdeissa 11-14 yllätti minut positiivisesti. Sen sijaan alal alue esim. tahdeissa 7-8 ei päässyt ollenkaan niin hienosti soimaan. On jännittävää kuulla ja todeta oman äänen kehityskaari: se mikä ennen oli helppoa, onkin yhtäkkiä vaikeaa, ja toisin päin.

Myöskin Didon ensimmäisessä resitatiivirepliiikissä (DVD-tallenne, 07:05) tahdissa 2 kiviutaan heti kaksiviivaiselle g:lle, joka tuntui varsinkin yksinkertaisella lyhyellä repliikillä todella vaikealta. G kuuluu kuitenkin kauniisti, eikä kuulosta liian korostetulta, kuten usein tällaisessa kohdassa helposti käy. Kaksiviivainen g on tahdissa sanalla "admits" (sallia) ja g nimenomaan painollisella tavulla. Näin ollen äänen kantokyvyn kehittyessä voisin tulevaisuudessa laulaa g:n vielä hieman pidemmäksi, jolloin lauseeseen tulisi kauniimpi legato.

Seuraavan sivun (10) lopulta alkavassa Didon pidemmässä resitatiivissa "Whence could so much virtue spring.." kaipaisin ehkä paikoittain suurempaa legatoa ja uskallusta laulamiseeni (DVD-tallenne, 07:53). Resitatiivi on toki teknisesti hankala, mutta äänen uskaliaampi soitattaminen olisi auttanut teknillisestikin parempaan suoritukseen.

Sivun 12 resitatiivi "Mine with storms..." (DVD-tallenne, 09:07) on ehkä vielä edellistäkin vaikeampi, ainakin loppuosa siitä, jossa on jo aikaisemminkin mainittu hidas nousu pidätyksineen ylöspäin kohti kaksiviivaista g:tä. Laulustani kuulee, että minulla on hankaluuk-

sia, mutta olen silti saanut kohdan sujumaan. Lauluteknillisesti olisin tarvinnut herkempää ohentumista ylöspäin: lauloin kohtaa aina hieman liian raskaasti.

Ensimmäisessä näytöksessä Didolla on aarian ja näiden resitatiivien lisäksi vain yksi pieni repliikki Aeneakselle: "Fate forbids what you pursue" (kohtalo kieltää sen, mitä tavoittelet), joka yksinkertaisuudessaan tuntui aina hankalalta pitkien ja vaikeiden resitatiivien jälkeen. Nauhalla repliikki ei kuitenkaan kuulostanut ollenkaan hassummalta, vaan pikemminkin oikein hyvin laulettulta (DVD-tallenne, 11:58).

Seuraavan kerran Didolla on laulettavaa vasta toisen näytöksen toisessa kohtauksessa, eli metsästyskohtauksessa (DVD-tallenne, 29:36). Sielläkin hänellä on vain yksi pitkä, häntäntynyt lause, joka tuntui aina yhtä hankalalta laulaa yhtäkkiä pitkän hiljaisuuden jälkeen. Nauhalla asian huomaa hyvin: yritän liikaa vain selviytyä siitä. "Thunder" -sanana pitkä melisma kuulostaa oikein hyvältä, vaikka se liikkuukin nopeasti ylös ja takaisin alas, mutta sen sijaan melisma seuraavalla sanalla "rends" (repiä) kuvio ei oikein istahda. Selvästi en ole saanut kehoni aktiviteettia pysymään yllä vielä matalammallakin kuviolla. Uskon, että kehoni kantokyvyn kasvaessa tämäkin kohta tulee sujumaan huomattavasti helpommin.

Viimeinen kohtaukseni "Your counsel all is urged in vain..." (DVD-tallenne, 40:32) lähtee ääniteknisesti liikkeelle erinomaisesti. Alussa venytään kaksiviivaiselle g:lle heti kolme kertaa, joista kahteen ensimmäiseen olen äärimmäisen tyytyväinen. Kolmannella kehon kantokyky pettää ja ääneen lipsahtaa pieni "kukko". Onnistuin kohtalaisen hyvin peittämään asian tulkinnallisella nyyhkäisyllä, joten lipsahdus ei haittanut niin paljoa esitystä.

Viimeisen kohtauksen teksti ja fraseeraus ovat mielestäni paljon paremmin minulla hallussa kuin alkupuolella. Uskon, että se johtuu siitä, että minun on aina helpompaa tulkita tämänkaltaista erittäin syvissä tunteissa liikkuvaa asiasisältöä. Huomaan laulamistani ja roolityöskentelystäni kuitenkin sen, että minulla olisi vielä kuitenkin niin paljon enemmän annettavaa. Kaiken on vain tultava oman kehityksen kautta: tässä vaiheessa minä kykenin tällaiseen suoritukseen.

Sivulla 68 tahdistta 45 alkaa Didon ja Aeneaksen hieno lyhyt duetto "Let Jove say what he please..." (DVD-tallenne, 43:48), jossa Aeneas yrittää taivutella Didoa antamaan hänen

jäädä. Duetto soi kauniisti, paitsi lopussa tulee pieni rytmivirhe. Se ei kuitenkaan häiritse liikaa, koska osasimme hyvin kuunnella toisiamme.

Yllätyn siitä, kuinka paljon teoksen loppu liikuttaa minua, vaikka katselenkin omaa suoritustani. Aria (DVD-tallenne, 45:50) on ehkä kaikkein parhaiten onnistunut koko suoritussani: legatolinja on pitkää, teksti täysin selkeää, koristelut tukevat kauniisti tulkintaa. Silti olen sitä mieltä, että kuuluisa Didon valitus "When I am laid.." voisi olla vielä syvämmän, riipaisevamman tulkittu. Vaan miten alle 30-vuotias nainen 2000-luvun Suomessa osaisi heti oikeasti samaistua itsemurhan tekevän kuningattaren osaan? Toivon, että pääsen tekemään Didoa vielä useita kertoja elämässäni, jotta voin löytää itsestäni ja omasta Didostani aina vain lisää.

Kokonaisuutena ooppera on tyylikäs. Olen tyytyväinen orkesterin sointiin muutamia epätasaisuuksia lukuunottamatta, kuoron suoriutumiseen (muutamit lähdöt olivat epätarkkoja, mutta harrastelijakuorolaisille tällainen teos on kuitenkin erittäin haastava) ja solistien työskentelyyn, puhumattakaan tanssijoistamme, jotka antoivat oopperamme taiteellisen loppusilauksen. On mahtavaa nähdä lavalla aitoa vuorovaikutusta ja oopperan tekemisen iloa!

5 Lopuksi

Oopperaproduktion pystyyn laittaminen opiskelijavoimin on valtavan suuri ja kunnianhimoinen hanke. Siitä huolimatta Henry Purcellin *Dido ja Aeneas* tapahtui Metropolia Ammattikorkeakoulun päärakennuksen juhlasalissa marraskuussa 2010. Työtä oli hirvittävän paljon, ja välillä minulta meinasi loppua usko siihen, että ooppera saataisiin esityskuntoon. Sitä tunnetta, kun teoksen ensimmäiset soinnut kajahtivat ilmoille orkesterista ensi-illassa, on vaikea kuvailla. Valtavaa ylpeyden ja tyytyväisyyden tunnetta lisäsivät myös opettajien ja opiskelutovereiden kommentit, kuten "En olisi uskonut oikeasti, että pystytte tähän" ja "Onnittelut projektista! En odottanut siltä yhtään mitään ja yllätyin positiivisesti". Tuli sellainen olo, että hanketta arvostettiin oikeasti.

Saimme kollegani kanssa myös hieman julkisuutta: meitä haastateltiin erääseen sanomalehteen. Halusimme produktiolla herättää myös julkista keskustelua Suomen musiikkioppilaitosten koulutuksen tasosta, joten oli mukava tulla oikeasti huomatuksi tässä asiassa.

Klassisen laulun opiskelijalle työskentely oopperan parissa on keskeinen asia. Olen iloinen, että onnistuin järjestämään niin monille laulunopiskelijoille mahdollisuuden työstää kokonainen rooli lavalle saakka ja esittää se kamariorkesterin säestyksellä. Itselleni henkilökohtaisesti Didon roolin valmistaminen ja esittäminen on ollut opiskeluaikani tärkeimpiä asioita.

Vaikka rooli tuntuikin aluksi hankalalta korkean istuvuusalueensa vuoksi, oli sen laulaminen minulle valtavan tärkeä juttu edistymistäni ajatellen. Ääneni on Didon tekemisen jälkeen istahtanut niin sanotusti omaan fakkiinsa: olen päässyt äänen korkeuteen liittyvistä ongelmistani vihdoon ja ääni istuu korkeassa lyyrisessä mezzossa nyt hyvin. Olen enemmän kuin tyytyväinen.

Opinnäytetyöni on antanut minulle myös mahdollisuuden tutustua Henry Purcelliin säveltäjänä sekä syventää tietämystäni barokkimusiikista ja sen esittämisestä. Kirjoitusprosessi on ollut mielenkiintoinen, vaikka aluksi tuntui, etten saa mitään aikaiseksi. Tulevaisuudessa toivoisinkin voivani tutkia aihetta vielä lisää, ja haluaisin myös laulaa enemmän englantilaista barokkimusiikkia. *Dido ja Aeneas* inspiroi minua syventämään opintojani barokkilaulun puolelle, jonka pääsykokeisiin laitoinkin hakemuksen.

Toivon, että tämä esimerkki kannustaa opiskelijoita tekemään itse ja ottamaan haasteita vastaan. Tekemällä oppii!

Lähteet

Bacon, Henry. 1995. Oopperan historia. Keuruu: Otava.

BBC h2g2. 2010. "Dido and Aeneas" by Henry Purcell. Saatavilla www-muodossa: <http://www.bbc.co.uk/dna/h2g2/alabaster/A425909>. Luettu 2010.

Battá, Andras. 1999. Ooppera. Köln: Könnemann Verlagsgesellschaft mbH.

Campbell, Margaret. 1993. Henry Purcell, Glory of His Age. London: Hutchinson.

Harris, Ellen T. 1987. Henry Purcell's Dido and Aeneas. Oxford: Clarendon Press.

Holland, Elizabeth. 2002. Henry Purcell's *Dido and Aeneas*: A Strategy for Historically-Informed Role-Allocation in the Twenty-First Century. Saatavilla www-muodossa: <http://www.bpmonline.org.uk/bpm5-strategy.html>. Luettu 2010.

Kaurinkoski, Tuula; Nieminen Marjut; Virtamo, Keijo. 1978. Otavan iso musiikkisanakirja 1. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Palisca, Claude V. 1991. Baroque Music. Upper Saddle River: Prentice-Hall, Inc.

Wikipedia. 2008. Henry Purcell. Saatavilla www-muodossa: http://fi.wikipedia.org/wiki/Henry_Purcell. Luettu 2008.
http://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Purcell. Luettu 2010.

Laurie, Margaret; Dart, Thurston. 1974. Dido and Aeneas - an opera by Henry Purcell (pienoispartituuri). London: Novello.

Purcell, Henry. 1981. Dido & Aeneas (cd-levy). London: Chandos Records Ltd. Dido: Emma Kirkby, sopraano. Belinda: Judith Nelson, sopraano. Aeneas: David Thomas, bassobari-toni. Velho: Jantina Noorman, mezzosopraano. Kuoro: Taverner Choir. Orkesteri: Taverner Players. Musiikinjohto: Andrew Parrott.

Purcell, Henry. 1994. *Dido & Aeneas* (cd-levy). London: The Decca Record Company Ltd. Dido: Catherine Bott, sopraano. Belinda: Emma Kirkby, sopraano. Aeneas: John Mark Ainsley, baritoni. Velho: David Thomas, bassobaritoni. Kuoro ja orkesteri: Chorus and Orchestra of The Academy of Ancient Music.

Purcell, Henry. 2003. *Dido and Aeneas* (cd-levy). EMI Records Ltd. Dido: Susan Graham, mezzosopraano. Belinda: Camilla Tilling, sopraano. Aeneas: Ian Bostridge, tenori. Velho: Felicity Palmer, altto. Kuoro: European Voices. Musiikinjohto ja cembalo: Emmanuelle Haïm.